

Az uniós szabályozás kérdései

Az Európai Parlament második olvasatban kezdi tárgyalni a növényvédő szerek forgalomba hozataláról, engedélyezéséről szóló rendelet - és a fenntartható használatokról készített irányelv - tervezetét. Az első változatot a miniszterek tanácsában Magyarország nem szavazta meg, mert nem értett egyet egyes, az engedélyezést korlátozó és kellően nem alapozott feltételekkel, valamint a tagországok sajátosságait figyelembe nem vevő zónákon belül kiterjedő engedélyezéssel.

A hivatalos magyar álláspontot a mezőgazdaság versenyképességének megőrzése érdekében alakították ki: a fontosabb kérdésekben teljes volt az illetékes hatóságok, a felhasználók szervezetei, a növényvédős szakemberek, a növényvédőszeripar érdekképviselőinek szakmai egysége.

Bár a rendelet-tervezet számos pozitív elemet is tartalmaz, összességében mégis sok alapvető kérdés fogalmazódik meg.

Szükséges-e az új szabályozás?

A növényvédőszer hatóanyagok egységes uniós engedélyezését a 91/414. sz. irányelv szabályozza. Ennek alapján engedélyezik az új hatóanyagokat, és a több lépésben felülvizsgálják a készített olyan hatástanulmányokat, amelyek a teljes felülvizsgálat ez év végére gyakorlatilag befejeződnek. Az intézményrendszerek kiépültek, a szakmabérgárda biztosítottnak látszik, a nemzetközi és nemzeti hatóságok megtanulták a rendszer megköveteléseit, azaz most értünk el arra a pontra, amikor az eredeti célok teljesítésére valóra is lehet válni.

Ebben a helyzetben tényleg indokolt egy teljesen új rendszer elfogadása és megkövetelése?

A továbbfejlesztés célja:

- a kemizálással járó kockázatok további csökkentése,
- a kész növényvédőszer engedélyezésének harmonizálása,

és a mezőgazdaság versenyképességének megőrzése.

Mi mennyi?

Önmagában az a tény, hogy a jelenlegi követelményrendszer 17 éves/indokolható, és a szükségessé tehető szakmai továbblépést. Az a bizottsági/ tanácsi javaslatához képest több mint 300 módosító indítványt tartalmazó tervezet azonban, ami az Európai Parlament környezetvédelmi bizottsága előtt fekszik, alapvető kérdések sorát veti fel.

Első hallásra hihetetlen, de egy/az európai mezőgazdaságot érintő befolyásoló rendeletet úgy terjesztettek elő, hogy sem a Bizottság, sem az Európai Parlament nem készített olyan hatástanulmányt, mely a mezőgazdasági termelésre gyakorolt hatást elemezte volna.

A jelenlegi szigorú jóváhagyási rendszerhez képest a hatóanyagok és késztermékek engedélyezése során olyan kizáró feltételeket kívánnak életbe léptetni, melyek valójában nem mérséklék a humán- és környezetvédelmi kockázatokat, ugyanakkor a szerves hatóanyagok lényeges csökkenése miatt egyes területeken lehetetlen helyzetbe hozzák a mezőgazdasági termelést és a fogyasztókat, gyengítik egész Európa mezőgazdaságának versenyképességét.

Egységes hatástanulmány hiányában az egyes tagországok saját körülményeikre

adaptálva próbálták a szigorítások következményeit felmérni, és hasonló eredményekre jutottak. Addig, amíg az uniós hivatalnokai részletes elemzés nélkül, szinte népmesei hagyományokra támaszkodva néhány százalékos szerves hatóanyag-csökkenést emlegetnek, a nemzeti vizsgálatok szertipustól, növénykultúrától függően 30-80 százalékos kiesést prognosztizálnak.

Az Egyesült Királyságban (PSD, ADAS), Svédországban (KEMI), Olaszországban (Nomisma), Németországban (EuroCare) elvégzett független kutatóintézeti és hatósági elemzések mind azt mutatják, hogy a gabona- és a zöldség-termesztésben óriási veszteségek várhatók. A holland felmérések szerint lehetetlenné válna a tulipánhagyományok, a hazai növényvédőszeripar, hogy ki kell zárni a delmi szakemberek szerint a talajfertőtlenítés gyakorlatilag teljesen megszűnése,

az olajos növények termesztése egyértelműen válságba kerülne, és a növényvédelmi költségek akár 100 százalékkal is megnőnének.

A rendelet-tervezet szerint azokat a hatóanyagokat is tiltólistára helyeznék és elírják helyettesítésüket, amelyek az engedélyezési kritériumoknak megfelelőek ugyan, de később náluk kedvezőbb tulajdonságúakat is kifejlesztettek. Ha ezeket a termékeket is számba vesszük, egyes csoportokban a választék-csökkenés meghaladhatja a 90 százalékos értéket!

Mir is beszélünk?

Melyek azok a szigorítások, melyek mindezeket eredményeznék?

A Bizottság és az Európai Parlament javaslatai között is ma-e állítás; a hazai növényvédőszeripar felhasználásból azokat a hatóanyagokat, amelyek „endocrindisruptor”-ok. Ez alatt azo-

Betiltják-e a francia pezsgőt?!

A tudomány/ a hatósági szabályozás, a gyakorlat több mint egy évtizede már egyértelműen elfogadta, hogy a termékeket, eljárásokat a humán-egészségügyre, a környezet-egészségügyre vonatkozó kockázataik alapján ítélje meg. Azaz a hatásokat nem önmagukban, hanem a gyakorlati alkalmazás körülményei között vizsgálják. Ilyen kockázat alapú megítélést alkalmaznak a gyógyszerek, az állat-egészségügyi szerek sőt, általánosan a vegyi anyagok elbírálása (REACH) során. Érthetetlen/ hogy a mostani tervezetben a növényvédőszer engedélyezésekor miért akarnak visszalépni a tudománytalan, idejétmúlt veszély alapú megítélésre. Anélkül, hogy szakmai részletekbe belemennénk, álljon itt egy gyakorlati példa!

Az etilalkohol - sajnos - bizonyítottan emberen is rákeltő. Valamennyi italt tehát, mely „hatóanyagként” alkoholt tartalmaz, a veszély alapú megítélés szerint be kellene tiltani. Érdekes módon a francia elnökség ideje alatt mégsem a francia pezsgő betiltásától hangos Európa. De ugyanígy kérdezhetnénk, miért kellene általánosságban betiltani a méhveszélyes hatóanyagokat - ezt is tervezik -, amikor egy sor növényvédelmi technológiában (különösen a virágzási időszakon kívül) a szer és a méhek találkozására kizárt.

A legnagyobb gond azonban az, hogy vannak olyan, az engedélyezésből hatóanyagokat kizáró feltételek (cut-off criteria), melyek nehezen értelmezhetők, így szubjektív megítélésre adnak lehetőséget.

kat a vegyi anyagokat értik, amelyek valamilyen módon befolyásolják a bels elválását mirigyek m működését, zavarokat okozva a hormon-háztartásban, az immunrend-szerben. Nagyon sokféle, bonyolult hatásról van szó, s valószínűleg ez az oka annak, hogy a mai napig nincsen elfogadott, egységes nemzet-közi definíciója, nem egységesítettek a vizsgálati mód-szerek és nincsenek elfogadott, egységes értékelési, megítélési irányelvek sem. Mindaddig azonban, amíg ezeket nem tisztázzák, a kritérium gyakorlatilag alkalmazhatatlan engedélyezési rendszerbe történ beépítése jelenleg teljesen tudománytalan és nem megengedhető.

Egységes Európa?

A jelenlegi szabályozás szerint a növényvéd szer-hatóanyagok engedélyezése európai (uniós) szinten történik, míg a késztermékek jóváhagyása tag-országi feladat. Az új, az EP elé kerül javaslat azt célozza, hogy az áruk szabadabb áramlása, valamint a megengedhető növényvéd szer-maradékok egységesítése érdekében meghatározott körben a késztermékek alkalmazhatósága is kötelezően egységes legyen. A probléma az, hogy a „meghatározott körök” olyan zónákat jelentenek, amelyek lehet, hogy elfogadhatók az északi vagy déli országok számára, de a középs zóna országainak igen eltér viszonyai miatt számunkra semmiképpen sem: Magyarország például Írországgal kerülne egy zónába, s kötelezően egyforma növény-védelmi technológiát kellene alkalmaznunk. Szakmailag ez annyira lehetetlen dolog, hogy az egységesítési törekvést egyszer en nem lehet másnak tekinteni, mint a politikai érdekek hangsúlyozását mindenk felett.

Az Európai Parlament a tervezet tavalyi első olvasatokat ezt a javaslatot egyszer már visszautasította. Abban

A Magyar Növényvéd Mérnöki és Növényorvosi Kamara, a Gabonatermesztők Országos Szövetsége és a Növényvéd szer-gyártók és Importőrök Szövetsége Egyesület közös, október 28-ai tanácskozásának eladói részletesen elemezték a kialakult helyzetet és a jelenlegi tervezet várható hatásait. Összefoglalva az elhangzottakat, a következőket emelhetjük ki:

- Mi növekszik?
- a megoldatlan növényvédelmi problémák száma,
- az új károsítók megjelenésének veszélye,
- a kialakuló rezisztencia veszélye/
- a termelési költségek,
- a mezőgazdasági fogyasztói árak,
- az élelmiszerek biológiai szennyezettsége,
- a bizonytalan eredetű és minőségű élelmiszer-import.
- Mi csökken?
- a növényvéd szervelaszték,
- az alapvető kultúrák védelme,
- az úgynevezett „kiskultúrák” védelmének lehetőségei,
- a termés mennyisége,
- a termés minősége,
- az élelmiszerbiztonság,
- a környezeti állapot befolyásolásának helyi lehetőségei.
- Mit célszerű tenni?

Kétségtelen, hogy az összeurópai következmények objektív megítéléséhez részletes, független hatástanulmány elkészítésére volna szükség. Ebben az elrehaladott fázisban azonban erre nem látni sok lehetőséget. Legfeljebb akkor, ha végleges megállapodás hiányában a rendelet megalkotása átcsúszik a következő uniós parlamenti ciklus idejére.

Tudomásul kell vennünk, hogy az Európai Parlamentbe választott képviselőknek egy sor különböző dologgal foglalkozniuk kell, a témának nem szakértői, ezért a mezőgazdasági termelőknek, hatóságoknak, érdekképviseleteknek kell segítséget nyújtaniuk abban, hogy döntéseik lehetséges következményeivel és a magyar mezőgazdaság érdekeivel tisztában lehessenek.

Meg kell gondolnunk, hogy a szakma teljes körű egyetértésével összhangban akadályozzák meg, hogy a növényvéd hatóanyagok engedélyezéséhez újabb kritériumokat építsenek a rendszerbe, már engedélyezett termékeket helyettesítendőként minősítsenek át, álljanak ellen a tudományosan kellően meg nem alapolott hangulati elemeknek. Vessék el az olyan kötelező zónás szerengedélyezést, amely nem ad lehetőséget a tagországok különböző adottságainak és igényeinek figyelembevételére.

reménykedünk, hogy a véleményüket a képviselők fenntartják és nem kívánják feláldozni kétes kompromisszumok oltárán.

Az egységes felhasználás megvalósíthatósága egyéb-ként is kétséges: nem világos, hogyan lehet a korábban különböző képpen engedélyezett szerrekre vonatkozó elírásokat egységesíteni, illetve hogyan kívánunk eljárni, ha a kedvezőtlenül ítélt hatóanyagok helyettesítése során azok optimális kiváltásában mégis csak a helyi viszonyok alapján lehet dönteni.

A dán modell?

Sokan úgy vélik, hogy a növényvéd szer-használattal járó kockázatokat úgy lehet csökkenteni, hogy adminisztratív úton - függetlenül a

tényleges igényektől és lehetőségektől - magának a felhasználásnak a kötelező csökkentését írják elő. Szeretnek hivatkozni a dán modellre: a dán kormány hosszú távú akciótervet készített, melyben a csökkentést az úgynevezett felhasználási frekvenciával (gyakorisággal) mérik, vagyis az évi kezelések átlagos számát mérsékelik. A program azonban nem volt sikeres: a csökkenés mértéke sohasem érte el a tervezettét, az utóbbi években pedig a felhasználás kifejezetten növekedett, a dán kormányt új stratégia kidolgozására készítette.

Ennek ellenére az Európai Parlament környezetvédelmi bizottsága azt javasolja, hogy a tagországok nemzeti akciótervek keretében írják elő, hogy a gazdák 5 éven belül a mérgez

növényvéd szerek alkalmazását 50 százalékkal csökkentsék! Meg vagyunk győződve arról, hogy a felhasználás indokolt csökkenése nem adminisztratív cél kell legyen, hanem egy sor, a szakszerűséget és fegyelmet elősegítő intézkedés eredménye lesz.

Az irányelv-tervezet egyes részeinek bírálata (ilyen például a repülőgépes kijuttatás megnehezítése) mellett ugyanakkor üdvözlőnk kell azokat a szaktudásra, a kereskedelemre, a kijuttató gépek engedélyezésére és ellenőrzésére, az integrált védekezésre vonatkozó javaslatokat, melyeket Magyarországon gyakorlatilag évtizedek óta alkalmaznak.

HARGITAI FERENC

titkár

Növényvéd szer-gyártók és Importőrök Szövetsége Egyesület